Pro furto [1] autem nolumus omnino quodlibet [2] membrum abſcindi, aut mori, ſed aliter eum caſtigari. Fures [3] autem vocamus, qui occulte & ſine armis hujuſmodi delinquunt. Eos vero qui violenter [4] aggrediuntur aut cum armis, aut ſine armis, in domibus aut itineribus [5], aut in mari [6], pœnis eos legalibus ſubdi jubemus. Ut autem non ſolum corporales pœnæ, ſed etiam pecuniariæ mediocres fiant, ſancimus eos, qui in criminibus accuſantur, in quibus leges mortem [7] aut proſcriptionem definiunt: ſi convincantur, aut condemnentur, eorum ſubſtantias non fieri lucrum judicibus aut eorum officiis, ſed neque ſecundum veteres leges fiſco [8] eas applicari, ſed ſi quidem habent deſcendentes & aſcendentes usque ad tertium gradum, eos habere [9]. Si vero mulieres [10] habeant qui condemnati ſunt: omnibus modis jubemus iſtas & dotem & antenuptialem donationem accipere. Si vero ſine dote talibus perſonis conjunctæ fuerint: a legibus definitam [11] partem de tota ſubſtantia condemnati eas accipere: ſive filios habeant, ſive non. Si vero neminem prædictorum habeat qui deliquit: tunc fiſco ſociari ejus ſubſtantiam. In majeſtatis [12] vero crimine condemnatis, veteres leges ſervari jubemus.

EPILOGUS.

† Providentiam igitur adhibeto gloria tua, ut præſentem ſacram legem noſtram, & in alma hac urbe proponat, & per provincias mittat inſinuetque harum præſidibus, quo magis omnes ſubditi intelligant, quantam pro ipſis geramus providentiam. Dat. Kal. Maji, *Conſtantinop.* Dom. JUSTIN. PP. Aug. * Baſil. [13] V. C. CONS.

TIT. XVIII.

NE QUIS COGATUR BONIS [14] CEDERE.

NOVELLA CONSTIT. CXXXV.

PRÆFATIO.

QUibus maxime rebus divinum a nobis numen placari perhibetur, ea ſane inter ſubditos jugiter incrementum accipere, atque eluceſcere contendimus. Zoſarius quiſpiam ex Myſis oriundus [15] cum [16] lacrymis porrectis precibus nos edocuit, quod cum pecuniarum publicarum pariter & privatarum nomine conveniretur a clariſſimo provinciæ præſide per contumeliam, & quidem ſolam. Neque enim credidit de iis pecuniis propriarum rerum ſuarum perſecutionis libellos oblatum iri, id quod injuſtiſſimum habetur, & inter ea capitula quæ cum primis adferunt moleſtiam. Ubi enim locorum juſtum eſt, ut is qui in univerſum ex accidenti [17], non ſupina negligentia res ſuas amiſiſſe traditus eſſet, denuo per vim ad ignominioſam [18] vitam transponatur, & ad quotidiani victus, neque non (ut licet conjicere) amictus corporis inopiam adigatur?

CAP. I.

DE his edocti, alacriterque cupientes id, quod deterius eſt, per melius corrigere, quo magis ea re omnium optimus Deus concilietur, neque [19] calamitoſi aliquid noſtris geratur, inque uſu habeatur temporibus: ſancimus [20], ut nemini glorioſiſſimorum aut magnificentiſſimorum magiſtratuum liceat rei cauſa ceſſionis bonorum neceſſitatem alicui eorum inferre, qui de prædictis cauſis *propter* [21] *pecunias publicas forte, aut etiam privatas* judicium ſuſtinent, aut hujuſmodi contumeliis uti, ac prætextibus, perinde quaſi dum corporis [22] ſupplicium ipſi remittitur, maluerit rerum ſuarum amiſſionem capeſſere potius, quam cum inopiæ jugo itidem ad mortem usque premi opprobrio ignominiæ [23]. Jusjurandum [24] tamen per adoranda præbeat eloquia, *quod nullam rerum cauſa occaſionem aut aurum reliquum* [25] *habeat, unde æris alieni ſupplementum faciat.* Præterea ſi qua ipſi jura lex vel ex hereditate, vel cognatorum donatione in rebus mobilibus præſtet, in quarum poſſeſſione nondum conſtitutus ſit, competere tamen ipſi videantur, poſſintque [26] creditores vel partem ex iis, vel etiam totum colligere, extra tamen res uxoris, *ſiquidem revera ad illam pertineant,* hoc fiat, creditoribusque hujuſmodi actionum vindicandi, & in perſonam ejus, qui aliquando jurium futurus ſit dominus, actiones inſtituendi, ſive præſens debitor eſt, ſive non, & (ut ſimpliciter dicamus) quoad actionem & vindicationem rerum conſiſtendi in perſona ejus, qui ita fuerit obnoxius, licentia ſit.

EPILOGUS.

† Diligens itaque & virtutis amans magnificentia tua, ea, quæ tam pie nobis placuerunt, obſervato: decem librarum auri multam ei, qui ex iis aliquid, quæ de his a nobis ſancita ſunt, transgredi præſumpſerit, irrogans. Neque enim absque periculo erit, ſed & vitæ periculum inferetur iis, qui vel ſola cogitatione tenus ea quæ juſte a nobis per hanc ſacram exprimuntur legem, tranſilire attentaverint. Dat. Kal. Jun. *Conſtantinop.* BELIS. V. [27] C. CONS.

TIT. XIX.

DE ARGENTARIORUM [28] CONTRACTIBUS [29].

NOVELLA CONSTIT. CXXXVI.

PRÆFATIO.

QUi in corpore ac collegio conſiſtunt argentariorum hujus almæ urbis, hi ſupplices apud potentiam noſtram facti, de multis nos capitulis petierunt, potiri cupientes auxilio, ut qui multis [30] ſe utiles præbeant, *unde* [31] *ſponſiones & mutui obligationes periculo plenæ accedunt.* Nam cum ſacra noſtra exiſtat conſtitutio [32], quæ vult, *ut exactiones ordine fiant, ac primum quidem principales rei, & res eorum excutiantur, deinde vero & fidejuſſores & mandatores neque non conſtituta pecuniæ rei:* ab hac legiſlatione ipſorum eximi conſortium, &, pati omnium graviſſima, ſi ipſi quidem conſtitutionis auxilio uti nequeant, ſed protinus exigantur: cum vero conſtitutæ pecuniæ obligationes ab aliis percipiant, non item ipſis ſatisfaciant, qui pecuniam conſtituerint mandatoresve in eam rem aut fidejuſſores extiterint, & convenire, ut ipſi communium legum participes ſint, aut ſibi conſtitutio noſtra non adverſetur.

CAP. I.

SAncimus igitur, ut cum aliqui ex his qui argentariæ menſæ præpoſiti ſunt, mutuam alicui pecuniam dederint [33], & vel conſtitutæ pecuniæ reos, vel fidejuſſores, vel mandatores in eam rem acceperint, opponaturque ipſis conſtitutio, & ordo per eam introductus: nihilominus & in ipſis conſtitutio obtineat, niſi [34] ſpeciale pactum fecerint, *ut creditori licentia ſit, tam principalem debitorem quam mandatorem atque fidejuſſorem, & conſtitutæ pecuniæ reum conveniendi, non expectato* [35] *conſtitutionis gradu.* Propter ingens enim illud ſtudium, quod argentarii circa publicos contractus adhibent, hujuſmodi pacta conventa admittimus: cum non videantur contra legem eſſe, propterea quod *unicuique integrum eſt his, quæ ipſi a lege data & conceſſa ſunt, renuntiare* [36]. Proinde ſicubi tale pactum fiat: licitum ipſis eſto, tam principalem debitorem, quam mandatorem & fidejuſſorem, atque alias porro perſonas convenire. Ut quidem ſi nullum pactum adſcriptum ſit, penitus & in ipſis valeat conſtitutio [37]. Si pacta vero adſcripta ſint: ſimul formam ac regulam [38] addant contractui, ſimul exinde inferatur exactio.

CAP. II.

SEcundum vero ipſis capitulum de altera illa exceptione erat, quam pridem [39] fecimus, cum quis argentariæ menſæ præpoſitus militet, aut filios ſuos militare faciat, ut nequeant eo militantes ipſorum filii uti, quaſi non ex paternis, aut aliunde quæſitis pecuniis militent, ſed creditorum: & petierunt, ut aut neque in ipſis hujuſmodi locum haberet præſumptio [1], aut ipſis quoque eadem ſuppeterent, ut ſi quis mutuo ab ipſis ſumpto militet, aut etiam ejus filii, neque debitum poſſit aliunde diſſolvi, vel ex iſtiusmodi militiæ ejus, aut filiorum venditione, ſatis ipſis fiat. Nos igitur cum neque ſimpliciter legem [2] propoſuerimus, ſed cum convenienti obſervatione neque facile ſubverti ipſam ſuſtineamus: ſancimus, ut ſacra conſtitutione valente, neque hac præſumptione, quæ ſecundum ſacram conſtitutionem contra ipſos protenditur, ſublata, quandoquidem multi, cum contrahunt, non ſuis omnia pecuniis facere videantur: habeant & ipſi hoc privilegii [3], ut ſi quis militet, aut ejus filii, ipſius quidem militia omnibus modis obnoxia teneatur, ſi de numero earum ſit, quæ [4] vendi ſolent. Conſimiliter autem & filiorum niſi manifeſtiſſime ab ipſis comprobetur, quod vel ex maternis filiorum bonis vel ex principali largitate militia ipſis acceſſerit. Nam ſi debitum aliunde diſſolvere nequeant: tunc argentariæ menſæ præpoſitis etiam ex filiorum militia ſatisfiat: ſiquidem ipſorum gratia hanc legem proponimus, opponentes eam præſumptioni, quæ ex conſtitutione nata eſt. Et quemadmodum [5] illa prædictam contra ipſos præſumptionem effecit: ita & nos contrarium ipſi remedium addentes, his ſolummodo, qui de prædicto conſortio ſunt, liberalitatem noſtram explicamus propter communem [6] ipſorum utilitatem, quam in contractibus exhibent, dum multis ſe periculis immiſcent, ut ingruentibus aliorum neceſſitatibus medeantur.

CAP. III.

POrro neque illud abs re dicere viſi ſunt, ſi cuipiam mutuentur, aut etiam præterito tempore mutuati ſint ad nonnullarum [7] mobilium aut immobilium rerum emptionem, & certam auri ſummam dederint, *& mutuata pecunia res empta ſit*, ut prorſus ipſi ea in re potiora jura habeant, neque diſtortione aliqua tententur: ſed ſimul ac oſtenderint ſuis pecuniis eam rem comparatam [8] eſſe, neque poſſint debitores pecunia ipſis numerata ſatisfacere: res iſtiusmodi pecuniis empta perinde ipſis addicatur, quaſi revera ab ipſis emptio celebrata foret, & nuda [9] emptoris appellatio fuiſſet appoſita. Neque enim juſtum eſt, ut qui [10] tam largiter pecunias ſuas profundunt, non item primum [11] & extra omnem controverſiam poſitum ordinem in rebus ſua pecunia [12] comparatis teneant: dumtaxat ſi in contractibus ſcriptura interveniente celebratis hypothecæ aliqua facta ſit mentio. hoc namque ſi obſervaverint: totum habituri ſunt, quod a nobis petierunt: imo vero etiam amplius quam petierunt: ſi quidem omnibus præſtantiora ipſis jura in iis rebus concedimus, quæ ipſorum pecuniis emptæ probantur. Si tamen contractus factus ſit, aut fiat, nulla ſcriptura interveniente, ipſique vel pecuniam numeratam dederint, vel (quod maxime apud argentariæ menſæ præpoſitos fieri conſuevit) ſpecies [13] aliquot mundi forte muliebris, aut argenti, quod ob ejusmodi datur venditurve, pro quo tamen pretium [14] nondum perceperint: tunc liceat ipſis hæc tanquam ſua vindicare, etſi hypothecarum jus in iis non habeant. Neque enim illi poſſidebunt aliena: & cum aurum pro pretio non ſolverint, fruſtra detinebunt ea, quæ ipſis ab aliis tradita ſunt: ſed ſive ad heredes transmiſerint, heredes eorum pro ipſis, vel ipſa data reddent: ſive ad heredes non pervenerint, licebit hæc ipſis vindicare, nulla contra ipſos hypotheca in eorum rebus, quæ per alios forte quæſitæ ſunt, valitura.

CAP. IV.

QUia vero legem tulimus, ne argentariæ menſæ præpoſiti ultra [15] beſſes uſuras fœnerarentur, docuerunt autem nos, quod cum ſine ſcripto fœnerari ſoleant: hi deinde illiberales ſe circa uſuras præbeant, propterea quod & mutuum ſine ſcripto contractum, neque ſtipulatio interpoſita ſit: ſcilicet juxta illud quod vulgo dicitur, *non convenire, ut uſuræ citra* [16] *interpoſitam currant ſtipulationem:* quamquam multi [17] caſus ſint, in quibus vel ſine ſtipulatione & ex pacto naſcatur uſurarum obligatio: nonnunquam etiam hæ, tametſi non ex pactis, ſed ſuapte [18] ſponte introducantur, tamen exigantur: propterea ſancimus, ut uſuræ ipſis non ſolum ex ſtipulatione, ſed etiam absque ſcripto præbeantur, nimirum tales quales ipſos lex ſtipulari permittit, hoc eſt usque ad beſſem [19] centeſimæ. Nam qui omnibus propemodum indigentibus opem ferre parati ſunt, hos utique per hujuſmodi minutias injuriam perpeti, juſtum non fuerit.

CAP. V.

INſuper de hoc [20] quoque nos inſtruxerunt, quod hi qui cum ipſis contrahunt, cum inſtrumenta contractus & ratiocinia conficiunt, partim publice ea in foro componunt, partim ipſi propria manu conſcribunt, partim ab aliis conſcriptis ſubſcribunt: petieruntque, ut ſi quid ejus generis conſcribant, ii qui cum ipſis contrahunt, teneantur obnoxii & ipſis ſatisfaciant, neque poſſint hoc in uſum aſſumere & dicere, quod tametſi inſtrumenta ſive confeſſiones, ſive ratiocinia omnia manu ſua conſcripſerint, aut aliis ſcribentibus his ſubſignarint, aurum tamen, quod in iis comprehenditur, datum non ſit: & ut exinde hypothecas habeant, & beſſes uſuras, quamvis ſcriptæ non ſint, tamen percipiant. Nos itaque, quoniam ejusmodi communia, ac publica ſunt & majore conſideratione indigent: reſpondemus ad hæc, uti conveniens eſt. Et quidem ſi quis publicum inſtrumentum confecerit, aut totum propria manu conſcripſerit, aut etiam inſtrumentis, vel ratiociniis ab aliis conſcriptis ſubſcripſerit: ut omnibus modis tam ipſe, quam heredes ejus perſonalibus ſcilicet actionibus teneantur obnoxii, ſancimus. Neque enim temere hypothecam dederimus his qui de ea pactum non fecerint, niſi omnino in ſcriptura eorum quæ in bonis ſint comprobetur facta eſſe mentio, aut ipſi bona ſua pignori oppoſuerint, aut ſaltem hoc ſimpliciter adjecerint periculo eorum quæ in bonis habeant, aut denique aliquid proloquuti fuerint, aut conſcripſerint, ejusmodi, quod intellectum quendam hypothecæ adferat. Tunc enim ipſis etiam hypothecam præbemus, ut neque legum noſtrarum in univerſum naturam perturbemus, neque ipſos tolerabili defraudemus auxilio. Uſuræ ſane ſiquidem certas pepigerint, pactæ præſtentur. Si vero dumtaxat ſcriptum fuit, quod fœneratitium creditum extiterit: nequeant contrahentes dicere, quod ex quo uſuræ finitæ non ſunt, propterea & debitum ſterile haberi debeat, ſed ex præſumptione [21] ita celebretur exactio, quaſi beſſes uſuræ expreſſis verbis nominatæ ſint, atque hoc quidem cætero obſervetur: in ratiociniis vero, quæ jam confecta ſunt, & ſi nulla uſurarum habita ſit mentio: tamen quia manifeſtarium eſt, quod apud argentariæ menſæ præpoſitum ſolummodo contractus ſub uſuris ineatur, cum non poſſit, qui ipſe uſuras dependit, ſine uſuris dare impendia: liceat ipſis beſſes uſuras expetere, ut tamen de cætero obſervent ea, quæ præſens ipſis ſacra lex largitur.

CAP. VI.

IN illo utique caſu nimis quam ipſis opem ferimus, ut ſi ratiocinia proferantur, quæ expreſſe quamque cauſam [22] habeant adſcriptam, in quam aurum datum eſt, atque hic ratiociniis ipſis ſubſcripſerit: etſi [23] ſingulas in ipſis cauſas propria manu non ſcripſerit, aut etiam confeſſionem de hoc aliquam ſive ſub ſpecie mutui, ſive ex acceptilatione, ſive etiam aliter non confecerit: nequeat amplius ab eo qui hoc fecit, ſingularum cauſarum particulatim probationes exigere: niſi forte ex abundanti velit vel ipſi, vel creditoris heredibus jusjurandum [24] deferre. hoc enim ſolum ei concedimus: intra tamen ea tempora [25], quæ exceptioni non ſolutæ pecuniæ attributa ſunt. Nam ſi id quoque tempus præterire contigerit, neque jurejurando ipſos gravamus: id quod etiam in generalibus legibus deſcripſimus, quamquam ne hoc quidem ex uſu erat: nam eum qui propria manu vel ſcripſit, vel tradidit ratiocinia, quomodo juſtum fuerit putare ita diſſolutum extitiſſe, ut quæ data non eſſent, pro datis ſcriberet?

EPILOGUS.

† Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc ſacram pragmaticam declarantur legem, ea tam gloria tua, quam quicunque præterea reipub. noſtræ magiſtratus, inviolata cuſtodire in perpetuum ſtudeto: decem librarum auri pœna imminente his, qui hæc vel transgrediuntur, vel transgredi patiuntur. Dat. Kal. April. *Conſtantinop.* DN. JUST. PP. Aug. BASIL. V. C. [26] CONS.

TIT. XX.

DE ORDINATIONE [27] EPISCOPORUM [28] ET CLERICORUM.

NOVELLA CONSTIT. CXXXVII.

Antonio Contio Interprete.

Imperator Juſtinianus Auguſtus Petro magiſtro officiorum.

PRÆFATIO.

SI civiles leges, quarum poteſtatem nobis Deus pro ſua in homines benignitate credidit, firmas ab omnibus cuſtodiri ad obedientium ſecuritatem ſtudemus, quanto plus ſtudii adhibere debemus circa ſacrorum canonum & divinarum legum cuſtodiam, quæ ſuper ſalute noſtrarum animarum definitæ ſunt? Qui enim ſacros canones [29] cuſtodiunt, domini Dei adjutorio digni ſunt: qui autem eos transgrediuntur, ipſi ſemetipſos judicio reddunt obnoxios. Majori [30] igitur condemnationi ſubjacent ſanctiſſimi epiſcopi, quibus concreditum & commiſſum eſt & canones inquirere & conſervare, ſi quod eorum prætermiſſum fuerit, indemnatum atque impunitum reliquerint. Sane cum hactenus canones obſervati non recte fuerint, diverſas ex eo paſſi ſumus interpellationes contra clericos & monachos, & quosdam epiſcopos, ut qui ſecundum divinos canones non viverent, & quidam etiam inter eos invenirentur, qui nec ipſam quidem vel ſanctæ oblationis [31] vel ſancti baptiſmatis orationem tenerent aut ſcirent [32].

CAP. I.

DEi igitur intelligentes & animo infigentes judicium, ſingulorum quæ nobis delata ſunt, inquiſitionem ſimul & correctionem juſſimus canonice procedere. Si [33] enim illa quæ a laicis peccantur, generales leges non concedunt extra inquiſitionem & vindictam manere, quomodo a ſanctis apoſtolis & patribus ſuper omnium hominum ſalute canonice

1 Aliud pro latrocinio, nam latroni vita adimitur. vid. 2. *Feud.* 28. *tit. de pace tenenda* §. 5. & §. *ſi quis quinque ſolidos. l.* 28. §. 15. *ff. de pœnis.* Fures tamen interdum capitaliter puniti ſunt. *l. pen. ff. de cond. cauſa data.* 2 Puta linguam (quæ tamen perjuro Nov. Lennis abſcinditur. vid. quæ dixi ad *Nov.* 77. *ſupr. hic.*) nares (quæ tamen amputantur furibus lege Longobardorum *l. de latronib. l. ſi quis latro. C. de Longobard. de furtis.* vid. *Novell. Leon.* 32.) aures (quo ſupplicio Perſarum reges affecerunt quosdam captivos Græcorum. Diod. *lib.* 17. *anno* 6. *Alexandri.*) oculos (de excæcatione dicam ad *Nov. Leonis* 92.) teſtes ſeu teſticulos: dic idem in caſtratione. vid. *Nov. Leonis* 60. 3 Fures qui dicuntur. 4 Latrones hi dicuntur. 5 Ii ſunt graſſatores *l.* 28. §. 10. *ff. de pœnis. Nov. Leonis* 70. 6 Ii ſunt piratæ; de quibus *l.* 3. §. 1. *ff. nautæ, caupon. l.* 18. *ff. commodati.* 7 Bona ad mortem damnati vel proſcripti non confiſcantur *Nov.* 17. *c.* 12. 8 Hinc ſumpta eſt Authentica, *Bona damnatorum lege* 17. *Cod. de bonis proſcript.* 9 *Confiſcations n'ont point de lieu en pays de droict eſcrit. Nov.* 17. *c.* 12. & ita abrogatur *lex* 1. *ff. de bon. damn. l.* 4. *C. de bon. proſcript.* quosdam caſus excipe, puta crimen majeſtatis, *l.* 5. *C. ad l. Jul. majeſt.* inceſtarum nuptiarum, *Nov.* 12. Dic idem, ſi quis caſtitatem non ſervaverit, poſt ſolutum caſtitatis cauſa matrimonium, *Nov.* 117. ſed ea de re dicam plenius *ad tit. C. de bon. proſcript.* 10 *l.* 9. *C. de bon. proſcript.* Goth. Conciliationem hujus §. cum *Novell.* 17. *c.* 12. & *auth. bona damnatorum. Cod. de bon. proſcript. ſeu damnatorum.* vid. apud Ritterſhuſ. *part.* 4. *cap.* 2. *num.* 35. Anſ. 11 Id eſt, quartam *Nov.* 117. *c.* 5. 12 Vid. *l.* 5. *C. ad l. Jul. majeſtatis.* 13 Anno 30. poſt conſulatum BASILII V. C. anno 15. Cujac. *hic.* id eſt, anno 541.

14 Cedere bonis nemo cogitur, ut hic: de ceſſione bonorum adde *L.* 42. *ff.* 3. & *L.* 7. *Cod.* 71. vide Paponem 10. *Arr.* 10. *de ceſſion de bien.* Petrum Gregorium 12. *Synt.* 8. ubi tractat de ceſſione bonorum *c.* 9. de perſonis & qui cedere bonis poſſint *c.* 10. quibus & pro quibus debitis, ceſſio fieri non poſſit *c.* 11. de præſcripta cedendi bonis formula *c.* 12. ceſſionis bonorum auxilium non porrigi ad fidejuſſores cedentium *c.* 13. de fine præcipuo ceſſionis *c.* 14. de ratione inducendi beneficium ceſſionis *c.* 15. num hoc beneficium ceſſionis locum habeat, quoties quis debiti cauſa ſe carceribus teneri obſtringit: & an expreſſe ei renunciare poſſit debitor: ubi tandem probat, debitorem ad ceſſionem faciendam admitti, ſive nude, ſive jurejurando ceſſionis beneficio renunciet, id confirmatum legimus Arreſto, cujus meminit Papo 10. *Arreſt.* 10. *num.* 3. 15 Et ita ex territorio imperatoris. Legis Juliæ beneficium ad ſolos cives pertinebat, Cæſ. *de bell. Gall.* Suet. *c.* 41. *in Jul.* Tacit. 5. *Annal.* poſtea indultum extraneis *l.* 4. *Cod. qui bon. ced.* In Gallia extranei non fruuntur hoc beneficio. Pap. 10. *Arreſt.* 10. *n.* 12. Contra, apud Flandros indigenæ non juvantur beneficio ceſſionis, niſi id beneficii a Principe magnis conditionibus impetraverint ex Caroli quinti ſanctione lata anno 1541. vide Petrum Gregorium 22. *Arr.* 9. *num.* 16. 16 Cedere bonis non poteſt, qui voluntate ſua inops factus eſt. *Butrigarius.* Cur? ſcilicet non admittitur, niſi urgentibus creditoribus. vide Petrum Greg. 22. *Syntagm.* 9. *n.* 16. 17 Ἐκ τοῦ συμβεβηκότος καὶ οὐ ῥᾳθυμίᾳ. recte, nam qui ex negligentia ſua, non ex aliquo caſu fortuito decoquunt, non procul ab infamia ſunt. Lex Roſcia cum caviſſet, ut equites in XIV. ordinibus ſederent, decoctores excepit. Cicero *Philipp.* 2. Plin. 33. *cap.* 2. Florus *Epitome* 99. Hujus etiam conditionis homines Adrianus in Amphitheatro catamidiari juſſit, Galli, *Mitrer*, Spartianus *in ejus vita*, ut plerisque locis hodie fit in foro: & Bœotis eadem lex fuit: Nicolaus *apud Stobæum c.* 42. ut & Solonis, Laertius 1. alias, ceſſio bonorum non infamat, ut *infr. hic.* 18 Ἀσχήμονα τὸν βίον ἑαυτῷ περιτιθέναι. dixi *ſupr.* id genus infamiæ pertinere poſſe ad decoctores, non ad quosvis bonis cedentes *l.* 11. *C. ex quibus cauſ. infam. l.* 3. *l.* 5. *ff. de ceſſ. bonor. l.* 2. *l.* 4. *C. qui bon. cedere.* adde *Nov.* 4. *c.* 3. *in fin.* adde *Theophil. Inſt. quibus ex cauſis manumittere.* is utique, cujus bona venduntur, videtur infamia adfici. dixi *l.* 2. *ff. de obſequiis.* 19 Fuit hæc introducendæ bonorum ceſſionis ratio σεισάχθεια, de qua vide Petrum Gregorium 22. *Syntagm.* 14. 20 Res ita habet, Qui ſuo vitio ad inopiam ſunt redacti debitores, carcerem, vincula, & verbera patiuntur. *infr. hic. ibi, dum corporis ſupplicium ipſis remittitur. l.* 1. & *l. ult. C. qui bon. cedere, l.* 1. *C. Theod. hoc tit.* niſi maluerint cedendo bonis infamiam experiri, ut *ſupr.* Qui vero non ſuo vitio, ſed caſu ſunt ad id redacti, carcerem non patiuntur, non vincula, non verbera, non coguntur etiam bonis cedere, vel etiam ſpeciem infamiæ ſubire propoſitam iis, qui bonis cedunt: ſed cum primum bonam copiam ejuraverint, id eſt, cum primum probaverint inopiam proprio vitio ſibi non accidiſſe, ſed caſu, liberantur carcere, cruciatuque omni corporis. Hotom. 24. *Illuſt. in fin.* 21 Hinc conſtat, Debitoribus ad inopiam redactis non ſuo vitio, beneficium ceſſionis etiam adverſus fiſcum ſuperfluum eſſe: Superfluum, inquam, quia non coguntur bonis cedere, & tamen carcerem evitant. Effectu quidem bonis cedunt: quia bonorum omnium venditionem patiuntur: ſed ea formula (quæ ſpeciem habeat ignominiæ) bonis cedere non coguntur. 22 Decoctores corporis ſupplicium evitiſſe bonis cedendo hinc colligunt. corporis, inquam, at non omnino famæ. *ſupr. hic & infr. hic.* 23 Καὶ τῷ τῆς ἀσχημοσύνης πιέζεσθαι μέχρι θανάτου ὀνείδισμῷ. 24 Ceſſionis bonorum faciendæ varias variarum gentium formas vide apud Petrum Gregorium 22. *Syntagm. c.* 12. & *cap.* 8. *n.* 5. ubi notat inter cætera, ſymbolum ceſſionis hoc uſitatum veteribus fuiſſe, debitori zonam ſolvi ex 15. Gelli. 12. ex Horatio 2. *epiſt.* 25 Quid ſi bonis cedens fidejuſſorem idoneum dederit? eo caſu beneficium ceſſionis factæ reo non prodeſt fidejuſſori, vid. Gregor. *l.* 1. *c.* 12. admittit tamen ex ſua perſona, ſi forte contingeret, eundem vitio aliquo non ſuo, factum fuiſſe non ſolvendo. 26 Cedens bonis non ipſo jure omni debito liberatur: alioquin bona ab eo quæſita poſtea non eſſent creditoribus obnoxia, conveniuntur ergo in iis bonis, ſed quatenus tantum facere poteſt *l.* 4. *ff. hic.* nec enim fraudandus alimentis quotidianis eſt *l.* 5. *d. tit.* Quid ſi debitori ceſſionem bonorum facienti, partem tamen debiti re præſtanti, pactum fuerit a creditoribus de non petenda alia quota debiti & is poſtea meliorem ad formam pervenerit? Si creditores dolo perducti quotam remiſerint, negant interpretes debitorem exceptione pacti juvari. vide Petrum Gregor. 22. *Syntagm.* 13. *num.* 2. 27 Id eſt, anno 541.

28 Adde *Nov.* 4. *in fin.* & *l.* 2. *in fin. C. de conſtit. pecunia.* Goth. Vid. Gudelin. *de Jure Noviſſimo lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 19. Anſ. 29 *Edict.* 9. *Juſtinianus* 23. *Eclog.* 4. De argenti diſtractoribus qui & ἀργυροπράται vocantur. *Jul. conſt.* 117. 30 Argentariorum officium publicam cauſam habet *cap.* 2. *infr. hic.* 31 Intercedunt enim pro aliis *Edict.* 9. & *l. pen. C. de conſt. pecun.* Intercedunt enim ſuo modo, recipiendo ſcilicet ut cæteri conſtituendo. 32 *Novell.* 4. *cap.* 3. *in fin.* 33 Per argentarios credebantur pecuniæ. 34 Argentariis ſtipulari licet, ut fidejuſſorem priusquam reum principalem convenire poſſint. 35 Id eſt, non fervato ordine diſcuſſionis. 36 Vid. *l.* 29. *C. de pactis.* 37 Id eſt, *Nov.* 4. 38 Τὸ κανονίζον τὸ συνάλλαγμα. Pacta informant contractum, & legem dant contractui *l.* 1. §. 6. *ff. depoſit.* vid. *l.* 52. *ff. de verb. oblig.* 39 Id eſt, anno 528.

1 Quod emitur ab argentario, cenſetur ac præſumitur emptum eorum nomine, a quibus idem argentarius pecunias accepit, ideoque licet argentarius ſibi, liberis vel cognatis ſuis (hæc enim poſtrema particula recte additur a Jul. *n.* 502.) militiam aliquam emerit, ea tamen militia, tacito jure hypothecæ, præſumitur creditori argentarii obligata. Viciſſim ſi argentarius credidit alicui pecuniam, & is poſtea ſibi, vel ſuis liberis vel cognatis militiam comparaverit, talis militia, tacito jure argentario erit obligata. id autem privilegio ſingulari conceſſum eſt argentariis. J. *h. ibi, hoc privilegii.* 2 Id eſt, *d. l. ult. C. de pignor.* 3 Privilegium argentariorum obſerva, de quo *ſupr.* 4 Nec enim quælibet militia vendi poteſt. 5 Æquitatis vis ea eſt, ut idem jus creditori argentario tribuatur, quod in eundem debitorem creditoribus datur. Eodem modo, ſi debitor Titii ſpeciali beneficio cogere poteſt debitores ſuos ut ſolvant ſine exceptione, Titio agenti debitor nullam poterit exceptionem opponere, *l.* 3. §. 3. *ff. quod quisque juris.* huc refer *l.* 3. *in fin. ff. mandat. l.* 46. *ff. de verb. ſign. l.* 7. *C. de reſcind.* 6 *l.* 10. §. 1. *ff. de edendo.* & neceſſarium uſum *l.* 8. *ff. depoſiti.* 7 Argentarii hoc commune habent cum reliquis creditoribus *Nov.* 97. *l.* 7. *C. qui potior.* 8 Præſumitur alioquin res non ex argentarii pecunia empta, niſi probetur: quod in militia tamen empta non ſervatur *c.* 2. *ſupr. h. t.* 9 Id eſt, ut qui rem emit, nudum nomen emptioni accommodaſſe videatur, fructum vero omnem emptionis in creditorem ejus argentarium retuliſſe. 10 Argentarii. 11 Argentarii primum & extra omnem controverſiam poſitum ordinem in rebus ſua pecunia comparatis obtinent, ſi ſcriptura interveniente hypothecam ſibi fuerint ſtipulati. 12 Qui jure principalis hypothecæ uti deſiderat, creditum de ſcripto probare tenetur. adde *Nov.* 90. *c.* 3. in quibus contractibus ſcriptura requiratur, dixi ad *l.* 17. *C. de pactis.* 13 Argentarius ſi loco pecuniæ credidit aut vendidit monilia, nec ei ſatisfiat, poteſt argentarius eo caſu monilia vindicare: quod in reliquis venditoribus non eſt, quibus jus tantum retinendi pignoris. *l.* 22. *ff. de hered. vend.* *l.* 13. §. 8. *ff. de action. empt. l.* 31. §. 8. *ff. de ædilitio edict. l.* 14. §. 1. *ff. de furtis.* non jus vindicandi competit. 14 Seu æſtimationem earum. Julian. *hic n.* 504. id eſt, valoris rei æſtimato datæ. 15 Argentarii beſſes uſuras accipiunt. 23. *Eclog.* 4. *c.* 4. *in fin.* 16 *l.* 1. *C. de uſur.* 17 Uſuras citra ſtipulationem non deberi, non perpetuo verum eſt. nam interdum uſuræ ſine ſtipulatione, etiam ex nudo pacto debentur, dixi ad *l.* 30. *ff. de uſuris.* 18 Αὐτομάτως *l.* 1. §. 2. *in fin. ff. de uſur. l. ult.* §. 2. *C. de jure dot.* 19 Argentariis ſtipulari beſſes uſuras licet *l.* 26. §. 1. *C. de uſuris.* Uſuræ beſſes, *huit pour cent.* 20 Vid. Ritterſhuſ. *part.* 3. *cap.* 12. Anſ. 21 Uſuræ modus licet ab argentario adhibitus non fuit, beſſes tamen uſuras ſtipulatus præſumitur: alioqui non ſufficit uſuras ſtipulari, niſi & modum uſuris adjecerit, *l.* 31. *ff. de uſur.* 22 *l.* 4. *ff. de pignor. l.* 4. *ff. de fide inſtr.* 23 Argentarii debitorem ſe eſſe qui ſcripſit, obligatur: etiamſi cauſam non expreſſerit: forte quia præſumitur mutuum accepiſſe, ducta præſumptione a conſuetudine, ſtatu, & officio creditoris, ſeu argentarii: non poterit itaque juris ob hanc præſumptionem, debitor argentario exceptionem non numeratæ pecuniæ objicere. 24 *l.* 14. §. 3. *Cod. de non num.* 25 Id eſt, intra biennium. *d. l.* 14. 26 Id eſt, anno 541.

27 Περὶ χειροτονίας ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν. 28 De epiſcopis & clericis *Index Reginæ.* 29 Canones ſervandi. 30 Creſcit delictum ex perſona delinquentis. 31 Τῆς ἁγίας προσκομιδῆς. 32 Nota quosdam clericos, monachos, imo & epiſcopos Juſtiniani ſeculo rudes & imperitos ſic fuiſſe, ut orationem ſanctæ oblationis & ſancti baptiſmatis neſcirent. 33 Habenda eſt ratio eorum, quæ committuntur adverſus leges humanas, multo magis & eorum, quæ in divinas committuntur. *Goth.* De Synodis Epiſcoporum provincialibus conſecrandis vid. *Nov.* 123. *cap.* 10. *can.* 36. *Can. Apoſtol. Can. Syn. Nicen. diſt.* 14. Anſ.